

ชื่อการค้นคว้าแบบอิสระ การแพร่กระจายและการยอมรับพืชเศรษฐกิจในพื้นที่สูง : กรณีศึกษา
บ้านปางซุม ตำบลยั้งเมิน อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้เขียน นายพิชเชศ อ่อนสีบุตร

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสน่ห์ ญาณสาร	ประธานกรรมการ
อาจารย์ ดร. พงษ์อินทร์ วัชรวิยะธรรม	กรรมการ
อาจารย์ จิระ ประังเขียว	กรรมการ

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการแพร่กระจายพืชเศรษฐกิจ (ข้าวบาร์เลย์ ไม้ดอกเมืองหนาว ผีอก และถั่วแขก) 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการแพร่กระจายพืชเศรษฐกิจ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการยอมรับและไม่ยอมรับพืชเศรษฐกิจระหว่างเกษตรกรกลุ่มกะเหรี่ยง-คนเมือง และกลุ่มลื้อ และ 4) เพื่อศึกษาผลกระทบของการแพร่กระจายพืชเศรษฐกิจต่อรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรของหมู่บ้าน

การรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย การออกภาคสนามและการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนจำนวน 104 ราย การวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการแพร่กระจาย กระทำโดยวิธีวิเคราะห์ทางแผนที่และวิธีพรรณนาวิเคราะห์ การเปรียบเทียบการยอมรับและไม่ยอมรับโดยวิธีวิเคราะห์จำแนกหมู่และวิธีวิเคราะห์ปัจจัย ผลของการศึกษาพบว่า รูปแบบและกระบวนการแพร่กระจายของพื้นที่เพาะปลูกข้าวบาร์เลย์ ในช่วงแรกจะมีรูปแบบเป็นแบบลุ่ม หลังจากนั้นจะมีลักษณะจับกลุ่มกันมากขึ้น ของ ไม้ดอกเมืองหนาวมีรูปแบบแผ่ขยายออกไปยังบริเวณข้างเคียง ในขณะที่ของ ผีอก และถั่วแขกเป็นแบบลุ่ม

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการแพร่กระจายและการยอมรับ ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการเมืองและองค์การการแพร่กระจาย (นโยบายส่งเสริมการเกษตร การจัดเตรียมสาธารณูปการ การตลาด และการประชาสัมพันธ์) และปัจจัยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ ปัจจัยทางด้านการเมืองและองค์การการแพร่กระจาย (นโยบายด้านป่าไม้และการตลาด) ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ (การขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือน การขาดแคลนข่าวสารข้อมูล การขาดประสบการณ์ในการปลูกพืชเศรษฐกิจ ครัวเรือนมีขนาดเล็ก และการขาดแคลนแรงงาน) ปัจจัยทางวัฒนธรรม (ความไม่สอดคล้องกับความเชื่อ ข้อปฏิบัติทางการเกษตร และช่วงการเพาะปลูกพืชในรอบปี) ปัจจัยทางด้านกายภาพ (ความห่างไกลแหล่งน้ำและเส้นทางขนส่ง) และปัจจัยทางด้านลักษณะของพืชเศรษฐกิจ (ความทนทานต่อโรคและศัตรูพืชน้อย) ปัจจัยที่มีผลให้กลุ่มกะเหรี่ยง-คนเมืองและกลุ่มลี้ซอมมีการยอมรับแตกต่างกันคือ ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (ยกเว้นประสบการณ์ในการปลูกพืชเศรษฐกิจ) ผลกระทบทางตรงของการแพร่กระจายของพืชเศรษฐกิจต่อรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินแบบหมุนเวียน การเกาะกลุ่มและความเข้มของการใช้ที่ดิน และการลดลงของการใช้ที่ดินในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมทางกายภาพน้อย ส่วนผลกระทบทางอ้อม ได้แก่ การลดลงของพื้นที่ปลูกฝิ่น การลดลงของการใช้ที่ดินนอกกลุ่มน้ำ และการฟื้นฟูและการอนุรักษ์ป่าไม้ ผลของการศึกษานี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวางแผนส่งเสริมพืชเศรษฐกิจในพื้นที่ศึกษา และอาจมีคุณค่าต่อการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

Independent Study Title : The Diffusion and Adoption of Commercial
Crops in the Highland Area: A Case Study of
Ban Pang Khum, Tambon Yangmoen, Amphoe
Samoeng, Changwat Chiang Mai

Author Mr. Pischayes Onsibutr

M.S. (Geography) Master of Science in Geography

Examining Committee :

Assistant Prof. Dr. Sanay Yarnasarn Chairman

Lecturer Dr. Pong-in Rakariyatham Member

Lecturer Chira Prangkio Member

Abstract

The objectives of this study are: 1) to study the pattern and the process of the commercial crop (barley, flower, taro, and string bean) diffusion, 2) to analyse carriers and barriers to the commercial crop diffusion, 3) to compare the adoption and non-adoption of commercial crops between the farmers of Karen-Khon Muang group and Lisu group, and 4) to study the effect of commercial crop diffusion on agricultural land-use pattern of the village.

The data were collected by field survey and interviewing 104 heads of village household. The analysis of the pattern and process of diffusion were done by cartographic analysis and descriptive analysis. The comparison of adoption and non-adoption were done by

discriminant analysis and factor analysis. The result of the study revealed that the diffusion pattern of barley area in the first stage was random pattern thereafter was cluster pattern, that of flower was expansion pattern which extended to proximal areas; whereas those of taro and string bean were random patterns.

The diffusion and adoption carriers included diffusion policies and institutional factors (policy of agricultural extension, infrastructure and market providing, and information). The barriers included diffusion policies and institutional factors (forest policy and marketing), social and economic factors (lack of household facilities, information, and commercial crop planting experience, small household size, and lack of labour), cultural factors (unrelated to belief, agricultural practice, and crop calendar), physical factors (distance from water supply and road), and commercial crop characteristic factors (non-resistance to diseases and pests). The factors related to the adoption difference between the Karen-Khon Muang group and Lisu group were social and economic factors (except the commercial crop planting experience). The direct effect of commercial crop diffusion to agricultural land-use pattern included increasing of rotation and clustering of land use, more intensive land use, and decreasing of land use in marginal areas. The indirect effect included decreasing of poppy fields, decreasing of outside watershed cultivation, and the revival of forest conservation practices. The result of this study can be used as a database for commercial crop extension planning in the study area and may be useful to other related studies.